

آیین چهل و هشتم

اربعین که تمام می شود مشهدالرضا برای میزبانی از زائران پیاده آماده می شود. زائرانی که به عشق امام هشتم، روانه دیار آفتاب شده اند. دهه آخر صفر نگاه عاشقان اهل بیت (ع) به مشهد است. شهر نیز حال و هوای خاصی دارد. حکایت این عاشقی و طی طریق با پای پیاده فقط به سال های اخیر محدود نمی شود. داستانی است که ریشه در تاریخ دارد اگرچه اسناد رسمی و مکتوبی در اینباره وجود ندارد و فقط طبق قدیمی ترین سند به شاه عباس صفوی به عنوان نخستین شخصی که فاصله اصفهان تا مشهد را پیاده طی کرده، اشاره شده است.

در کتاب آستان قدس در دوره قاجار اشاره شده که زائران پیاده رضوی به دو گروه تقسیم می شوند، گروه اول کسانی هستند که از آغاز با نیت پیاده آمدن حرکت کردند و به واسطه نذر یا حاجتی پیاده طی طریق می کردند. گروه دوم نیز کسانی بودند که به دلیل مشکلات مالی یا از دست دادن اسب خود، پیاده حرکت می کردند.

به تدریج با گسترش راه های ارتباطی بر تعداد زائران پیاده افزوده می شود و در دو دهه اخیر، با ساماندهی حرکت زائران پیاده از سوی دستگاه های اجرایی رونق بیشتری گرفته است. هیئت های مذهبی

پس از زائران پیاده، ورود دسته عزادار از سراسر ایران به مشهد یکی دیگر از جلوه های عزاداری محرم و صفر در مشهد است و این در میراث ناملموس کشور نیز ثبت شده است.

علی قارونی مدیر روابط عمومی هیئت مذهبی خراسان رضوی می گوید: سالانه بیش از ۴ هزار دسته و هیئت برای شرکت در مراسم عزاداری شهادت امام رضا (ع) روانه مشهد می شوند.

هیئت عزاداران شهر اهر زنجان، اردبیلی ها، یزدی ها، هیئت عرب های خوزستان از هیات های معروفی هستند که هر ساله در روز آخر صفر به مشهد می آیند و آداب و رسوم خاص خود را در مراسم عزاداری دارند.

آیین ویژه مشهدی ها در آخرین روز صفر

در گذشته، در روزهای پایانی ماه صفر، افراد توانمند شهر مشهد به تپه سلام می آمدند و با قربانی کردن گوسفند از کاروان های زائران استقبال می کردند و بخشی از گوشت قربانی را به کاروان می سپردند تا در مدت حضور خود در مشهد به عنوان غذای مختصر کاروانیان استفاده کنند. از سنت های دیگر آخر صفر به سنت زنان نوغان می توان اشاره کرد. این مراسم در عصر روز شهادت امام رضا به صورت تشییع نمادین با حضور زنان نوغان برگزار می شود. این سنت به این پیشینه تاریخی برمی گردد که در زمان شهادت امام رضا به دلیل خفقان زیاد مردم جراتی برای برگزاری مراسم تشییع جنازه امام

رضا (ع) نداشتند و زنان محله نوغان با بخشیدن مهریه خود، تشییع جنازه با شکوهی برای امام رضا برگزار کردند.

از سنت های دیگر عزاداری می توان به شبیه خوانی مامون اشاره کرد در این مراسم، بارگاه مامون و مسمومیت حضرت با خوراندن انگور به ایشان اجرا می شود. همچنین همراهی اباصلت با امام رضا(ع) از دربار مامون تا محل اقامت ایشان و اجرای تعزیه نمادین از دیگر بخش های این شبیه خوانی است. سنت سقایی از دیگر آیین مشهدی ها است. این سنت با هدف یادآوری سقایی حضرت عباس (ع) در کربلا انجام می گیرد. در واقع سنت سقایی را در گذشته پیرمدها انجام می دادند و با انداختن مشکی بر دوش، به عزاداران حسینی آب می دادند. در واقع سنت سقایی به این اشاره دارد که برای عزاداری هر کسی هر کاری که از دستش بر می آید، می تواند انجام دهد.

آیین های عزاداری دهه آخر صفر در بارگاه رضوی

شمع گردانی نمونه ای از آیین های تاریخی در حرم مطهر رضوی است که ریشه ای دیرینه دارد. در این مراسم، خادمان با شمع های روشن در دست؛ دور تا دور صحن های انقلاب اسلامی و دیگر صحن ها می ایستند. سپس حافظان و قاریان قرآن با در دست داشتن لاله و شمع روشن، از مقابل دعوت شدگان مراسم عبور و خطبه خوانی می کنند.

مراسم خطبه خوانی

این مراسم در صحن عتیق حرم رضوی دو بار در سال برگزار می شود. شب های شهادت امام حسین (ع) و امام رضا(ع)، زمان های برگزاری مراسم خطبه خوانی است. در این مراسم، خادمان آستان قدس با تشکیل دو صف و در دست داشتن چراغ های لاله؛ دو تا دور صحن انقلاب می چرخند و با قرائت زیارت عاشورا، عزاداری می کنند. با توجه به اسناد تاریخی مختلف، این مراسم از زمان صفویه به بعد رواج داشته است.

شام غریبان

این مراسم نیز در شب عاشورا و شب شهادت امام رضا(ع) برگزار می شود. در این مراسم، تمام خدمه آستان قدس رضوی در چهارراه شهدا جمع می شوند و سوگواری می کنند. در این شب، جز شمع هیچ نور یا چراغ

دیگری روشن نمی شود و محوطه حرم تاریک است. با پیچیده شدن آوای اذان صبح بر سر گلدسته ها، خدمه با در دست داشتن شمع با نظمی خاص برای عزاداری به سمت حرم حضرت حرکت می کنند. مشهدالرضا میزبان زائران رضوی در سال های اخیر با برپایی موبک هایی برای پذیرایی از زائران پیاده و پیش بینی مراکز اسکان زائران در ایام آخر صفر، این شهر آمادگی بیشتری دارد. همچنین آستان قدس رضوی نیز با راه اندازی پوشش های مردمی نیز تلاش دارد تا مشارکت های مردمی را در روزهای آخر صفر افزایش دهد.

